

TÜR VE ŞEKİL PENCERESİNDEN ŞAHİNİ*

Dr. Doğan KAYA

30 Ağustos 1956'da Şarkışla'nın Saraç köyünde doğmuştur. Asıl adı Hülya Yıldırım'dır. Dokuz çocuk ailenin üçüncü kızıdır. Babası Deliahmetler sülâlesinden Hasan, annesi ise Micikler sülâlesinden Döne'dir. Köyünü ilkokulda tamamladıktan sonra çok arzu etmesine rağmen tahsiline devam edememiştir. Çünkü babası çalışmak için Almanya'ya gitmiş, evin yükü annesi ve kızlarına kalmıştır. Ancak sonra (1990) okul dışından imtihanlara girerek ortaokulu bitirmiştir. 2. 6. 1978 günü on sekiz ay nişanlı kaldığı Âşık Emanetî ile evlenmiştir. Eşinin Ankara'da Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde işe girmesi üzerine 1979'da Ankara'ya taşınmışlardır. 1991'de Ankara'da bir mühendislik-mimarlık bürosunda işe başlayan Hülya halen aynı yerde çalışmaktadır. Hülya'nın Serhat ve Sevilay adlarında iki çocuğu vardır.

Şiir söylemeye Emanetî ile nişanlandığı 1977 yılında başlamıştır. Eşinin şair oluşu ve saz çalması, şire yönelmesinde etkili olmuştur. Şiirlerinde evlenmeden önceki soy ismi olan Şahin sözünü kullanmaktadır ve bu mahlası eşi vermiştir. Şahini'nin beş yüzden fazla vardır. Şiirlerinde genellikle toplum meselelerini dile getirmiştir. Şiirlerinin bir kısmını "*Ben Bir Dava Yolcusuyum*" adlı kitapta toplamıştır.

Bu makalede Şahini'nin farklı şiirlerini edebiyatımıza kazandırmaya çalıştık. (*Esmâü'l-Hüsna, Dört Kapı - Kırk Makam, Sözlük Destan, Yaş Name, Helalleşme, 2 Heceli Şiir Koşma, 4 Heceli Koşma, Sicilleme, Hayvanlar Destanı ve Maniler*)'dir.

Kaynakça: Özgür Ozan, S. 2, Temmuz 2000, s. 21. / Nidayi Dede, *Anadolu'nun Dertli Ozanları*, Ankara, 2000, s. 173-176. / Doğan Kaya, "Bir Âşık Ailesi: Âşık Yüzbaşıoğlu ve Ailesindeki Diğer Âşıklar", *Folklor ve Edebiyat*, S. 28, 2001, s. 81-83. / Halk Ozanları Kültür Vakfı, *Ozanlar Vakfı Şiir Antolojisi 2002*, Ankara, 2002, s. 348-357. / *Ozanlar Vakfı Şiir Antolojisi 2003*, Ankara, 2003, s. 410-416. / *Ozanlar Birliği Kültür Derneği Şiir Antolojisi*, Ankara, 2005, s. 338-344. / *Şahini, Ben Bir Dava Yolcusuyum*, Ankara, 2005. / *Ozanlar Birliği Kültür Derneği Şiir Antolojisi*, Ankara, 2006, s. 311-317.

ESMAÜ'L-HÜSNA

Allah'ın 99 isminin konu edildiği şiirdir. Şahi koşma tarzında yazdığı şiirinde bu isimleri 17 dörtlük altında toplamış, isimlerin anlamlarını zikretmiştir. Aynı tarzda Sivashlı Celal Metin (Su Baba, Divriği-Karakuzulu Köyü, 1947-) de 100 bent olarak Esmâü'l-Hüsna Şiiri yazmıştır. Her bent 5 mısradan oluşmuş ve her birinde Allah'ın bir ismi söz konusu edilmiştir.

Bismillahirrahmanirrahim

1

Tüm sıfatları kendisinde toplayan
Rahmetiyle kainatı kaplayan
Şu gönlüme iman okun splayan

* Yayımlandığı yer: *Bilimsel Eksen*, S. 24, Ankara, 2018, s. 93-120.

Allah'ım diyerek yalvardım sana

2

Allah'ım tenime can veren sensin
ER-Rahman, diyerek yalvardım sana
ER-Rahim, EL-Melik, yön veren sensin
EL-Kuddüs, diyerek yalvardım sana

3

ES-Selam, EL-Müm-in muradım veren
EL-Müheymin, EL-Aziz, bakmadan gören
EL-Cebbar, deyince sevgiyi ören
EL-Mütekebbir, diyerek yalvardım sana

4

EL-Halik, EL-Bari, yüzler güldüren
EL-Musavvir, olmazları olduran
EL-Gaffar, EL-Kahhar, sabır dolduran
EL-Vahab, diyerek yalvardım sana

5

ER-Rezzak, EL-Fettah, rızık gönderen
EL-Alim, EL-Kabid, terse döndüren
EL-Basid, EL-Hafid, yakıp söndüren
ER-Rafi, diyerek yalvardım sana

6

EL-Muiz, EL-Muzil, verir zilleti
EL-Semi, EL-Basii, görür, milleti
EL-Hakem, EL-Adl, hikmet yolladı
EL-Latif, diyerek yalvardım sana

7

EL-Habir, EL-Halim, sırları bilen
EL-Azim, EL-Gafu, günahlar silen
EŞ-Şekur, EL-Aliyy'den mükafat dilen
EL-Kebir, diyerek yalvardım sana

8

EL-Hafız, EL-Mukit, aziğın salar
EL-Hasib, EL-Celil, azamet dolar
EL-Kerim, EL-Rakıb, ikram'a dalar
EL-Mucib diyerek, yalvardım sana

9

EL-Vası, EL-Hakim, hikmetin boldur
EL-Vedüt, EL-Mecid, sonsuz bir yoldur

EL-Bais, EŞ-Şehid, gaipen haldır
EL-Hakk, EL-Vekil, diyerek yalvardım sana

10

EL-Kaviyy, EL-Metin, kuvveti baki
EL-Veliyy, EL-Hamid'ın da Naki
EL-Muhsi, EL-Mubdi, Yaradan Taki
EL-Muid, diyerek yalvardım sana

11

EL-Muhyi, EL-Mümit, yoğu var eden
EL-Hayy, EL-Kayyum, dârı şar eden
EL-Vacid, EL-Macid cana yâr eden
EL-Vahid, diyerek, yalvardım sana

12

ES-Samed, EL-Kadir, gücü yetensin
EL-Muktedir, bu sinemde yatansın
EL-Mukaddim, garipleri tutansın
EL-Muahhir, diyerek yalvardım sana

13

EL-Evvel, EL-Ahir, ömrün yok senin
EL-Zahir, EL-Batın, gizin çok senin
EL-Vali, EL-Muteali, yüzün ak senin
EL-Berr, diyerekten yalvardım sana

14

EL-Tevvab, EL-Muntakim, adaletin var
EL-Afuvv, ER-Rauf, lütufların, var
EL-Malikü-l-mülk, ebediyet yâr
Zulcelal-i Vel ikram, diyerek yalvardım sana

15

EL-Muksid, EL-Cami, topladın canı
EL-Ganiyy, EL-Mugni, dağıtın sarayı hanı
EL-Mani, EL-Dar, kayıp ettirin yönü
EN-Nafi, diyerek yalvardım sana

16

EN-Nur, EL-Hadi, hidayete erdiren
EL-Bedi, EL-Baki, sonsuzluğun gördüren
EL-Varis, ER-Reşid, nizamımı ördüren
ES-Sabur, diyerek yalvardım sana

17

Doksan dokuz adın tespîh dilimde
Zerre'de katre'yim müspet ilimde

Yakma **Şahinî**'yi kendi külümde
Esmâ-ül-Hüsna, diyerek yalvardım sana.
12/01/2018

DÖRT KAPI

“Dört Kapı Kırk Makam” *şeriat, tarikat, marifet ve hakikati* esas alan ve Alevî-Bektaşî Edebiyatında önemle üzerinde durulan inanç sistemidir. Dört kapı ve kırk makam sistemine göre kâmil insan ve kâmil toplumun var olabilmesi bu mertebelerle mümkündür. Bunun için de nefis terbiyesi, samimiyet, teslimiyet ve sadakat gerekir. Batıniğe göre *şeriat* dinin dış yüzü, *hakikat* ise iç yüzüdür. *Tarikat*, bu ikisi arasındaki yoldur. Hakikate ermiş bir kişi, şayet hakikatle şeriatı birleştirebilirse *marifete* ulaşır.

Yolumuzda vardır dört ana kapı
Evvela şeriat açılmalıdır
Binalara himdir insana yapı
Evvela *şeriat* geçilmelidir

Tarikat kapısı Rahmanî oldu
Tuttuğumuz bu yol bir ince yoldu
Gönülde şeytani duygular öldü
Bunlara bir kefen biçilmelidir

Marifet kapısı vardır önünde
Eren evliyanın ruhu teninde
Hak aşıyla köze dönen sonunda
Ham has, gayrı burada seçilmelidir

Hakikat kapısı açılır sana
Kırlar makamından nasip al cana
Şahinî'm yaşama katarken mana
Hakk'ın dolusundan içilmelidir.

DÖRT KAPI - KIRK MAKAM

Şeriat kapıdan içeri girdim
Kıyas'a kıyasla doldum burada
Şeyh-ül İslâmlardan icazet aldım
İbdida imana geldim burada

Hakikata ermek benim muradım
Ufkuma meşale mürşit aradım
Meylim enbiyada kemden ıradım
Yolum kıldan ince bildim burada

Tarikata girdim tövbe etmeye
Mis pak giyinmeye saflık gütmeye
Türlü meşakkatim Hakk'a yetmeye
Acizane naçar kuldum burada

Hakk'a çunuyorum Hak'sız olamam
İbret var önümde gaflet dolamam
Dal gibi kuruyup çölde kalamam
Kendimi vahaya saldım burada

Marifetten geçip içeri girdim
Ele bele dile edebi gördüm
Benliğimi soyup bizliğe erdim
Âşıklardan âşık haldim burada

Kanaatkâr olup sabır eyledim
Ud haya içinde derdim söyledim
Zerrede katreyim umman yeğledim
Mest olup derya ya daldım burada

Arifane oldum kırklar ceminde
Sermest içindeyim engür deminde
Özüm dâra çektim dilim yeminde
Pervaz edip sazım çaldım burada

Hakikat kapısın buldum serdedir
Gizlemem gereği gerçek birdedir
Umum kâinatın rızkı yeredir
Bir lokma bir hırka aldım burada

İhsan ettin bize türlü cemali
Arayı arayı bulduk kemali
Sırrına agâhım mana temalı
Şahinî'm Mevla'yı buldum burada.
19 Kasım. 2017

SÖZLÜK DESTAN

Destanlar bir olay anlatmakla beraber, gerçeği tamamıyla anlatıyor denilemez. Şair, kendi muhayyilesinden ifadeler katarak destanı ahenkli ve kalıcı bir hale getirir. Fakat hastalık destanlarında olduğu gibi bazı destanlarda olayların olduğu gibi yansıtıldığı görülür.

Sözlük destanlar veya bir başka deyişle kelimeler destanı; şairin kendi yöresine ait kelimeleri konu ettiği destanlardır.

Destanlar, dörtlüklerle vcudaya getirilirler, ancak Şahinî'nin bu Şiiri beyitlerden oluŐmaktadır. Şiir toplam 44 beyittir.

Ađzı varken dili yođa
"Melek" derler bizim köyde

Nazlı nazlı süzülene
"Elek" derler bizim köyde

Bayırların dzlerine
"Dlek" derler bizim köyde

Erenlerin hublarına
"Felek" derler bizim köyde

Uzun ince rklere
"Blk" derler bizim köyde

Ardı kesik pabuçlara
"Kelik" derler bizim köyde

Saç sakalı dklene
"Tülek" derler bizim köyde

Tırpanların bileysine
"Yülek" derler bizim köyde

Çiçeklerin demetine
"Çelek" derler bizim köyde

Kolsuz olan giyisiye
"Yekek" derler bizim köyde

Bebeklerin kundađına
"Belak" derler bizim köyde

Tavukların tüyelerine
"Telek" derler bizim köyde

Kutnu kumaŐ giysilere
"Kılık" derler bizim köyde

Etli ŐiŐman çocuklara
"Bılık" derler bizim köyde

Avuca saklanan çöpe
"Bilik" derler bizim köyde

Kar beyazı çamaşıra
“İlik” derler bizim köyde

Adak adar dua eder
“Dilek” derler bizim köyde

Bir bilinmez olduğunda
“Muğlak” derler bizim köyde

Yağ basılan çiniklere
“Kulak” derler bizim köyde

Hoş sohbetli olanlara
“Gulak” derler bizim köyde

Keçilerin tiftiğine
“Filik” derler bizim köyde

Ana evladını sevse
“Melik” derler bizim köyde

Köftenin yassı haline
“Gilik” derler bizim köyde

Topukların çatlağına
“Dilik” derler bizim köyde

Göğe açık pencereye
“Delik” derler bizim köyde

Emaye den tencereye
“Çelik” derler bizim köyde

Kuzuların zillerine
“Kelek” derler bizim köyde

Çalı çilpi destesine
“Şelek” derler bizim köyde

Köyden köye haberciye
“Ulak” derler bizim köyde

Çayırılı çimenli yere
“Sulak” derler bizim köyde

Çatıdaki çörtlenlere

“Oluk” derler bizim köyde

Hastalanıp dert çekene
“Soluk” derler bizim köyde

Gelişatlı irilere
“Balak” derler bizim köyde

Sakatlanıp zor gidene
“Çolak” derler bizim köyde

Seme sersem gezenlere
“Culuk” derler bizim köyde

Hot’dan sakat olanlara
“Çalık” derler bizim köyde

Kavunların ufağına
“Şalak” derler bizim köyde

İşitmenin cihazına
“Kulak” derler bizim köyde

Dağdan aşan çığırlara
“Yolak” derler bizim köyde

Miskin miskin yatanlara
“Malak” derler bizim köyde

Vurdum duymaz olanlara
“Salak” derler bizim köyde

İki yüzlü yılanlara
“Yalak” derler bizim köyde

Yaşı geçmiş bekarlara
“Kalık” derler bizim köyde

Der **Şahinî** her yüzene
“Balık” derler bizim köyde

29 Eylül 2017

YAŞ NAME

Yaşname, âşıklar tarafından ortaya konulan ve insan hayatının ana rahmine düşmesinden ölümüne kadar olan safhalarının yaş kademelerine göre konu edildiği destanlara verilen addır.

Yaş Destanı, Yaş Türküsü, Ömür Destanı, Hayat Destanı, Vücutname ve Mahrasname gibi sözlerle de zikredilirler. Hemen her konuda şiirler vücuda getirmiş olan âşıklar, bu konuda da kayıtsız kalmamış, duygu, düşünce ve tecrübeleri paralelinde, insan ömrünü safha safha değerlendirmişlerdir. Edebiyatımızda 150'den fazla yaşname tespit etmiş bulunmaktayız. Âşık Edebiyatında ilk örneğine XVI. yüzyılda Azerbaycan'da yaşayan *Kurbanî*'de rastladığımız yaşnameler, dörtlüklerle ve 11 hece ile "koşma" tipinde söylenmiştir.

Geldim Dünyaya

Bin dokuz ell'altı geldim dünyaya
Bir yaşına kadar süründüm yerde
İki, üç, beş derken düştüm künyeye
Gayri yavaş yavaş göründüm serde

Okula başladım **altıncı** yaşta
Sarı saçım tel tel olmuştu başta
Tir tir titreyerek donardım kışta
Demek ki o zaman büründüm derde

Yaş **on bir** olunca mektep bitirdim
Aklım fikrim dertten derde götürdüm
Boynum eğip kendim köye yatırdım
Tahsil yapanlara yerindim şarda

Nişan düğün derken **yirm'üç** yaşımda
Yarin busesini gördüm kaşımda
Farklı bir heyecan vardı koşumda
Ummanlardan daha derindim sırda

Yirmi beş demeden şehirli oldum
Havasız güneşsiz mahzen de soldum
Yaş **otuz** olunca göz gibi doldum
Aç yatıp tok kalktım gerindim burada

Yirmili yaşlarda iki fidanı
Saldım yeryüzüne yoktu güdeni
Dertlere düş oldum geçim nedeni
Nice iğne ilaç vurundum zarda

Derken yaş **otuz beş** işe başladım
Günde on üç saat evi boşladım

Karakış da soğuk hava dōşledim
Yataktan kalkmaya erindim karda

Yaş **kırk beş** olunca gençliğin sonu
Yüzüm yavaş yavaş değiştı donu
Ağrılar sızılar yakarken canı
Büküldü kametim direndim zorda

Yaş **elli** olunca zorlandım işte
Helâlden kazandım haram yok dişte
O zalim feleğin niyeti tuşta
Türlü cefa ile barındım şurda

Yaş **elli dört** dedi oldum emekli
Eşe dosta sofrı serdim yemekli
Eşim Emanetî helal demekli
Karlı dağdan bile serindim orda

Altmış yıl **Şahinî** saydı yalları
Meçhule mi gider acep yolları
Belki kara toprak sarar kolları
Ölmeden ölümle arındım dar'da
30 Eylül 2017

HELALLEŞME

Edebiyatımızda insanların “hak yeme, hak geçirme, hak çiğneme, hakka tecavüz” kavramları kimi zaman şiirlere de konu olmuş ve bu çerçevede şiirler vücuda getirilmiştir. Bu şiirler “helalleşme” türünde isimlendirilebilir.

İslâm inancında hakkı gözetmenin, hilâl kazancın ve helalleşmenin önemli yeri vardır. Yaradan ahirette kul hakkını bağışlamanın kendisine değil ilgili kula ait olduğu ifade edilmiştir. Bu bakımdan insanlar kul hakkını riayet etmede azami dikkat sarf etmelidir.

Hak gözetme hassasiyeti insanların kendi aralarında olabileceği gibi diğer canlılar için de aynı derecede önem taşır. Nitekim Şahinî, aşağıdaki şiirinde kendisine hakkı geçmiş olduğu düşünülen canlılarla helalleşme inancı ve düşüncesindedir.

Hakkınızı Helâl Edin

Doğduğum topraklar bastığım yollar
Hakkınızı helâl edin siz bana
Meyvesin toplarken kırdığım dallar
Hakkınızı helâl edin siz bana

Ezdiğim karınca giydiğim çullar
Bilerek bilmeden üzdüğüm kullar

Görmeden geçtiğin yetimler dullar
Hakkınızı helâl edin siz bana

Denizler deryalar bin nimet sunar
Kana kana suyun içtiğim pınar
Gövdem gölgesine serdiğim çınar
Hakkınızı helâl edin siz bana

Ruhumun gıdası sazlar âşıklar
Nefsim körlediğim türlü başaklar
Çağdan çağa nesil nesil kuşaklar
Hakkınızı helâl edin siz bana

Dünyamı ışıtan gökte ki güneş
Kollarım boynuna doladığım eş
Menzile götüren ayağımla baş
Hakkınızı helâl edin siz bana

Dokuz ay karnında gezdiren anam
Helâl et hakkını çilekeş nenem
Şu yalan dünyada ben kime çunam
Hakkınızı helâl edin siz bana

Büyüklük sizdedir affedin beni
Hoca selâ ile yumadan teni
Şahinî'm beşeri gelmeden sonu
Hakkınızı helâl edin siz bana
26/ Eylül 2017

2 HECELİ KOŞMA

Âşık Edebiyatında şiirler hece ölçüsü ile yapılır. Çağlar boyu daha çok 11 ve 8 heceli şiirler ortaya konmuştur. Ancak âşıklar zaman zaman daha az sayıda heceye sahip dördüklüklerle de şiirler söylemişlerdir. Şahinî'nin de bu tarzda denemeleri vardır. Aşağıya 2 hece ve 4 hece ile koşma tipinde söylenmiş örnekleri kaydediyorum. Az heceli şiirlerde genellikle fikri, dinî ve tasavvufî konular işlenir.

Vah Vah

Ey hak   Gör yâr
Bir bak   Kış var
Dert çok   Ev dar
Vah vah   Vah vah

Yağ es   Gül al
Hız kes   Aşk sal

Giy fes Ne hal
Vah vah Vah vah

Söz net Yol ez
Ver fet Yıl gez
Çok bet Döl boz
Vah vah Vah Vah

Us var
İz sür
Şahinî der
Vah vah

11 Ekim- 2017

4 HECELİ KOŞMA

Canımsın Yâr

Sevdim seni Kadeh de mey
Üzme beni Elimde ney
Buldum yeni Gönlüme bey
Canımsın yâr Canımsın yâr

Şar da eşim Yaşam güzel
Köy de kişim Sevdim ezel
Topla peşim Ömrüm gazel
Canımsın yâr Canımsın yâr

Harman dölek Sabır taşım
Çeci bölek Gözde yaşım
Kıymet bilek Tatlı aşım
Canımsın yâr Canımsın yâr

Tel de sazım Kaşımda yay
El de kozum Ufkumda ay
Dilde sözüm Hasretim say
Canımsın yâr Canımsın yâr

Sinemde har Gece düşün
Yürekte nar Ettim küşüm
Ruhumu sar Yetsin koşum
Canımsın yâr Canımsın yâr

Şahinî şar
Divan'ı dar
Sırrına var

Canımsın yâr
20 Ekim 2017

SİCİLLEME

7–16 hece ile aynı kafiyeli 8 veya daha fazla dizelerden oluşan bent yahut bentlerle söylenen; nasihat, millilik, mistik ve belli bir inanç konularında söylenmesi gerekenlerin sayılıp döküldüğü şiirler.

Âşık edebiyatında yaygın olarak kullanılan nazım birimi, dörtlüktür. Ne var ki muhtelif zamanlarda muhtelif vesilelerle farklı nazım birimleriyle de yani beşli, altılı, yedili ve daha fazla dize esasına dayalı şiirler de yazılıp söylenmiştir. Bunlardan birisi de sicillemelerdir.

Sicillemeler, bent yahut bentlerle vücuda getirilir. Şayet şiir bentlerle yazılmış ise, bent sayısı, en az üçtür. Âşık isterse gücü nispetinde bent sayısını artırabilir. Şahinî'nin sicillemesi 4 heceli ve 36 dizelidir. 4 heceli sicilleme edebiyatımızda ilk örnektir.

Bağrın Taştır

Derdin aş'tır
Durma koştur
İşin yaştır
Bağrın taştır
Gönlün kıştır
Elin boştur
Nasıl iştir
Yolun baştır
Önün duştur
Falm boştur
Bel'in kaştır
Sırma saçtır
Aşka eştir
Narhı kaçtır
Huzme loştur
Ruhun kuştur
Beden tuştur
Cendek leştir
Sonun göçtür
Kapın açtır
Yoksun kaçtır
Harman çeçtir
Tane seçtir
Sevdan coştur
Ortak üçtür
İşin güçtür

Çalmak suçtur
Dedim üçtür
Farzım beştir
Hakk'a eştir
Sinem döştür
Derdim deştir
Serim keştir
Gözüm şaşır
Şahinî hoştur
Allah Allah
10/03/18

HAYVANLAR DESTANI

Destanlar, milletlerin hayatında derin izler bırakmış olayları, zaferleri, felâketleri, millî duyguları dile getiren manzum eserlerdir. Her ne kadar destanlar, manzum ürünler ise de edebiyatımızda Battalname, Danişmendname ve Saltukname gibi *mensur destanlar* da vardır

Hacim itibarıyla en az 3 dördlük, en fazla 150-160 dördlük kadar olabilir. Destanlar koşma kafiye düzeninde kafiyelenirler. Ancak bekçi destanlarında olduğu gibi mani tipinde destanlar da yok değildir. Genellikle 11 heceli olmakla birlikte 7, 8 hatta divani tarzda söylenmiş destanlar da vardır.

Hemen hemen her konu, destanın kapsamına girer. Bu çerçevede *aç gözlü, aile, atasözü, avcılık, ayran, bekçi, bereket, borçlu, depresyon, dolandırıcı, dul avrat, esnaf ve meslek, eşkıya, evli-bekâr, fakirlik, gelin-kaynana... ile elifnameler, şairnameler ve yaşnameler* söz konusu edilebilir.

Destanlar bir olayı veya durumu anlatmakla beraber, gerçeği tamamıyla anlatıyor denilemez. Şair, kendi muhayyilesinden ifadeler katarak destanı ahenkli ve kalıcı bir hale getirir. Fakat hastalık destanlarında olduğu gibi bazı destanlarda olayların olduğu gibi yansıtıldığı görülür.

Şahinî'nin hayvanlar destanı 8 heceli 19 dördlüktür.

Bir gözüm mavidir benim
Kılım çöktür örter tenim
Uyuyarak geçer günüm
Vankedisi benim adım

Soba yanında yatarım
Keyfime keyif katarım
Piremi ite satarım
Mınav *kedi* benim adım

Daldan dala uçuyorum
Kedi görsem kaçıyorum

Tüylerimi saçıyorum
Güvercindir benim adım

Ağaçları dilerim ben
Gagaları bilerim ben
Şaşanlara gülerim ben
Ağaçkakan benim adım

Karanlık yere inerim
Taşa toprağa sinerim
Her zaman ters tünerim
Yarasadır benim adım

Boyum uzun bacağı da
Tutamazsın kucağında
Afrika'nın sıcaklığında
Zürafadır benim adım

Siyah beyaz çizgilerim
Bunlara elbise derim
Yemeğimi dağda yerim
Zebradır benim adım

Evimi sırtıma aldım
Yorulduğum yerde kaldım
Kendimi dağlara saldım
Kaplumbağa benim adım

Dört ayak bir de başım var
Seksen doksan yüz yaşım var
Okyanusta kardeşim var
Kaplumbağa benim adım

Her sabah öterim erken
Var mıdır benden ürken
Mutlu olun etim yerken
Çilli horoz benim adım

Tavuklar benim eşimdir
Darı ambarı düşümdür
Kırmızı ibik başımdır
Çil horozdur benim adım

Gök yüzünde katar katar
Dertler alır neşe satar
Eşini görünce öter
Alli turna benim adım

Yürüyüşüm paytak paytak
Tüylerim kar beyazı ak
Gel boynuma gerdanlık tak
Vak vak *ördek* benim adım

Doğunca hemen yürürüm
Kuyruğum yere sürürüm
Size yumurta veririm
Tavuktur benim adım

Taştan taşa sekerim ben
Kar üstüne çökerim ben
Yaza hasret çekerim ben
Çil kekliktir benim adım

Güller bana hasret kalmış
Sevenler hep örnek almış
Dikenler bağrıma dolmuş
Şeyda *bülbül* benim adım

Sütüm ile beslerim ben
Möö möö diye seslerim ben
Yalar yalar süslerim ben
Sarı kızdır benim adım

Kuyruğum kıvrılır bazı
Hep kıskanır beni tazı
Benle gezer koyun kuzu
Kangal iti benim adım

Sekil sekil ayağım var
Gel sırtıma eyeri sar
Kuyruk uzun yelem de var
Doru attır benim adım

MANİLER

Mani; az sözle çok anlamın ifade edildiği, sevda konusu ağırlıkta olmak üzere hemen her konuda söylenmiş, 7 heceli, müstakil dörtlükten oluşan anonim şiir. Halk edebiyatımızda en çok kullanılan şekillerdendir.

Türkiye’de manilerin söylendiği çeşitli ortamlar vardır. Ramazan ayında bekçi ve helasacılar, sokak satıcıları, niyete ve fâla bakan kızlar, Semaî kahvelerinde âşıklar ve mahalli sanatçılar, Hidrellez ve Nevruza katılan insanlar, saya gezenler, imeceye, sıra gecelerine, düğünlere ve eğlencelere katılanlar vs. kendilerine daima mani söyleyebilmek için imkân bulabilmişlerdir.

Maniler müstakil dörtlükler halinde ve *a a b a* kafiye düzenindedir. İstisnai olarak dize sayısı fazla olan maniler de vardır. En çok sevda / ak olmak üzere hemen her konuda söylenmiş maniler vardır.

Edebiyatımızda anonim halk ŗiri olarak yerini almış olan mani ŗekline açıklar ve ŗairler de kayıtsız kalmamış maniler vücuda getirmişlerdir. Son devirde, bilhassa millî edebiyat cereyanı çerçevesinde eser veren ediplerimiz içerisinde de mani ŗeklini deneyen ŗairlerimiz olmuştur. Söz gelişi, *Abdullah Cevdet, Ceyhun Atıf Kansu, Faruk Nafiz Çamlıbel, Feyzullah Demiray, Harputlu Hayri Efendi, Ekrem Reşit, Deli Ozan* mahlası ile ŗiirler yazan *Fuat Köprülü, Kudret Sinan, Nuri Can, Salih Zeki, Yusuf Ziya Orta, Ziya Gökalp, Orhan Seyfi Orhon* da mani denemelerinde oldukça başarı sağlamış ŗairlerdir. Edebiyatımızda pek çok açığın buna temayül ettiğini görürüz.

ahin'nin de çok sayıda manisi vardır. oęunluęu 7 heceli olmakla beraber 4 heceli olanlar da vardır.

4 Heceli Maniler (6 adet)

Gönlüm dt
Meylim cotu
Bekle beni
Aklım ŗatı

Kara kıta
Kırcı kaçta
Bekle beni
Bu genç yaşta

Daęlar beyaz
Kesti ayaz
Bekle beni
Gidek bu yaz

Sevsen canı
Versen kanı
Bekle beni
Sevgi tanı

Çayır sulak
Gelmez ulak
Bekle beni
Akı bulak

ahin böyle
Derdini söyle
Bekle beni
Bizim köyle

15-06-2002

7 Heceli Maniler (77 adet)

Gökte yıldız kayıyor
Kızlar onu sayıyor
Sevdiğin çoban olmuş
Körpeleri yayıyor

Ağaçların alına
Çiçek düşmüş dalına
Sevdiğimin dilleri
Dönmüş petek balına

Nazlı nazlı bakarsın
Yüreğimi yakarsın
Gül getirdim sevdiğim
Saçlarına takarsın

Koşa koşa yorulmuş
Çok bulanıp durulmuş
Uykuda bir düş görmüş
Şahmerana vurulmuş

Yüke yığmış yorganı
Dala atmış urganı
Allah'tan da korkmamış
Afsunlamış ergeni

Oturmuş kara taşa
Elini koymuş başa
Evi barkı terk etmiş
Dönmüş yuvasız kuşa

Ay kara yıldız kara
Yüreğim sardı yara
Herhal kısmetim kesik
Bulamadım beş para

Hele bakın gelene
Gözlerini silene
Canım feda ederim
Kıymetimi bilene

Asmada salkım üzüm
Taneler düzüm düzüm
Eğer benim olursan

Gülecek garip yüzüm

Madımak biçim biçim
Kabardı geldi içim
Ben yârden ayrılamam
Neden yüklendi göçüm

Seherde düştüm yola
Yorulup verdim mola
Çok aradım yarimi
Gözlerim dola dola

Yol olur yolak olur
Çayırlar sulak olur
Sevenler arasında
İllâ ki ulak olur

Ömrümüzün baharı
Böyle çileli geçti
Güvenemedim sana
Günler hileli geçti

Dağdan topladım hurma
Oğlan bıyığın burma
Sende gönlüm yok oğlan
Çıkıp yoluma durma

Ay yüce yıldız yüce
Adın dilimde hece
Ben yüzüne söylerim
Sevdiğim boyun cüce

Köye pınar yaptırdım
Su yolunu saptırdım
Karşıdan gelen güzel
Sana meylim kaptırdım

Sarımsak içli dışlı
Soğan yalnız başlı
Nasıl yârim diyorsun
Sevdiğin senden yaşlı

Nohut ekdim tarlaya
Zümrüt gibi parlaya
Sana intizarım var
Sevdiğin yâr horlaya

Kapı kar içeri dar
Gel sevdiğim beni sar
Al beni kucağına
Yakacakdan edek kâr

Ekmeğim yok aşım yok
Ev yapmaya taşım yok
Yalın ayak gezerim
Kollayacak eşim yok

Çarşıda gezdim yârim
Yüreğim ezdim yarım
Başıma geleceği
Önceden sezdim yarım

Gidip yoldum yemliği
Kalayladım demliği
Nazlı yârim gelirse
Kurban edem emliği

Kavut çektim taşında
Yâr oturdu başında
Öyle gürbüz yiğit ki
Bütün kızlar peşinde

Güzel kızda al yanak
Ekmeği ona banak
Karışmayın komşular
Öpe koklaya kanak

Seni böyle bilmezdim
Ağlayıp da gülmezdim
Bilse idim ölüm var
Dünyaya hiç gelmezdim

Dağlara çıkıp baktı
Bakışı beni yaktı
Kurban olayım yiğit
Meyilim sana aktı

Bu köyün yeri bayır
Mevlâ'm bizleri kayır
Bize tuzak kuranı
Sevdiği yârden ayır

Koyun kuzu geliyor
Birbirine meliyor

Benim kötü dediğim
Benim için ölüyor

Karşıdan atlı geldi
Terkisi katlı geldi
Yâri böyle sanmazdım
Her şeyden tatlı geldi

Yollara düştüm yayan
Dayan dizlerim dayan
Sevdiğime rastlarsam
Öperim Hakk'a ayan

Uzaklardan bakarsın
Kız gönlümü yakarsın
Benim meylim sendedir
Sen kimlere bakarsın

Yeli estiren sensin
Beni küstüren sensin
Hem suçlu hem güçlüsün
Yolum kestiren sensin

Mavi gömlek dar sende
Aşk ateşi har sende
Neden ele bakarsın
Ceylan gibi yâr sende

Kuş gibi saçaklarda
Hep gözün kaçaklarda
Eğer benim olmazsan
Ecelin bıçaklarda

Entarisi karalı
Yüreciği yaralı
Sevdiğini sorarsan
Az birazcık saralı

Bostan mıyım bağ mıyım
Tepe miyim dağ mıyım
Yarimi eller aldı
Ölümüyüm sağ mıyım

Ev benim oba benim
Yanmayan soba benim
Tüm kulların içinde
Bitmeyen çaba benim

Bu gün gönlüm hoş değil
Őu yüreğim taő değil
Nerde kaldın sevdiğim
Boran değil kiő değil

Hasta oldum yatarım
Dert yükledim katarım
Duyduk duymadık demen
Ben derdimi satarım

Mevsimlerden hazanı
Kara yazı yazanı
Yıllar geçse affetmem
Kuyumuzu kazanı

Dereden su aęladı
Elim kolum baęladı
Naarlığım görenler
Benim için aęladı

Yürekte yaram çoktur
Ben gibi dertli yoktur
Kurban olam nazlı yâr
Deme bu sana haktır

mrmn son baharı
Böyle ileli geçti
Sevdan merhem diyorlar
Onulmaz yara açtı

Ay kara yıldız kara
Yüreğim düŐtü zara
Bakın hele dostlarım
Bizi ayıran para

Dalda ceviz sayılmaz
Yemeyince doyulmaz
Sahip ol sen eline
Baębansız bağ soyulmaz

Söęütler sıra sıra
Srler ıktı kıra
Düğün sırası kimde
Atalım yazı tura

Akranlar düŐtük yola

Dizildik hep kol kola
Şeme'yi aşar aşmaz
Gözümde tüttü sıla

Söyle sözün hasını
Tutma gönül yasını
Daha neler duyarsın
Sil kulağın pasını

On dört şubat gününde
Sevdiği yâr önünde
Bir yastıkta kocayın
Torunların yanında

Şu savaşı bitirin
Halka hizmet yetirin
Acıyın köylü halka
Evlere su getirin

Hizmet için geldiler
Birer koltuk aldılar
Helal kazanç dururken
Uğrun uğrun çaldılar

Yaşlıya bak gence bak
On beşlikler gonca bak
Asra meydan okumuş
Moruktaki hınca bak

Şehir bizim köy bizim
Bayraklar düzüm düzüm
ATATÜRK'ü anarken
Işıklar saçar dözüm

Gövde oldum dalım yok
Çıktım dağa yolum yok
Şu gurbetin elini
Yurt tutacak halim yok

Kuşlar ötüşür dalda
Gözlerim kaldı yolda
Ben sana varacağım
Hele bir zengin ol da

Çeşmeye vardım susuz
Mahmur gözler uykusuz
Seni severim amma

Ellerin gayet huysuz

Dağdan topladım darı
Bu kızın benzi sarı
Onu bekar sanırdım
Gurbetten geldi yâri

Yolları kapattı kar
Yolcular eyledi zar
Soğuktan üşüyorum
Gel sevdiğim beni sar

Dağların karı beyaz
Suları kesti ayaz
Sabır edip beklersen
Bende gelirim bu yaz

Sofrada pancar pezik
Yüreğim ezik ezik
Sevdiğimi almazsan
Olmaz mı bana yazık

Ateş yaktım çıradan
Kızlar geçti buradan
İçinde en güzeli
Benim olsun Yaradan

Kar çiçeği bitiyor
İbibikler ötüyor
Senin uzak duruşun
Şu canıma yetiyor

Kapısında şose var
Camlarında hasa var
Elleşip durma oğlan
Memlekette yasa var

Direği sardı asma
Dibinde yatar yosma
Gönlüm sende değildir
Boşa kendini kasma

Cigarayı telliyor
Dumanını yelliyor
Gayet kötü huyu var
Her geleni elliyor

Duramıyom derdimden
Göçer oldum yurdumdan
Ben giderim uzağa
Sakın gelmen ardımdan

Koç yiğitler geliyor
Dağı taşı deliyor
Sizi gören genç kızlar
Hakka dilek diliyor

Şu dağlara yaz gelir
Turna, leylek, kaz gelir
Ömrümü verdim sana
Canım versem az gelir

Kar yağar lapa lapa
Yollarım kaldı sapa
Terk ettin beni burda
İlahi boynun kopa

Yollarımız taşlıdır
İşlerimiz başlıdır
Bizi saran yiğitler
Biraz orta yaşlıdır

Yağan karlar eriyor
Seller sular yürüyor
Hafta geçti ay geçti
Sensiz ömrüm çürüyor

Keklik uçtu ovaya
Yumurtası tavaya
Ben seni istemiyom
Hemen girme havaya

Ocak oldu mart oldu
Gurbet eller yurt oldu
Mektupta diyemedim
Görüşmemiz şart oldu

Konakları cumbadır
Ağaçları pembedir
Böyle zenginlik m'olur
Yedikleri kömbedir

Bir kızım bir oğlum var
Budur kazandığım kâr

Babaların sorarsan
Emaneti'den bir yar

Şahinî yazar böyle
Değecek nazar böyle
Beni sessiz görende
Sevdiğim azar böyle
19.04.1999